

ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ: Ανακοινώνεται ότι για τις πληροφορίες στον ηλεκτρονικό αυτό χώρο ισχύει [παραίτηση από ευθύνη και δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας](#).

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 23ης Οκτωβρίου 2008 (*)

«Παράβαση κράτους μέλους – Οδηγία 89/48/ΕΟΚ – Εργαζόμενοι – Αναγνώριση διπλωμάτων»

Στην υπόθεση C-274/05,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 4 Ιουλίου 2005,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους Γ. Ζαββό και Η. Støvlbæk, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από την Ε. Σκανδάλου, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot, K. Schieman (εισηγητή), J. Makarczyk και L. Bay Larsen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 18ης Ιανουαρίου 2007,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Απριλίου 2007,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία:

— μη αναγνωρίζοντας τα διπλώματα που χορηγήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους στο πλαίσιο σπουδών βάσει συμφωνιών δικαιοχρήσεως,

- επιβάλλοντας αντισταθμιστικά μέτρα σε περισσότερες περιπτώσεις από όσες επιτρέπει η οδηγία,
- αναθέτοντας στο Συμβούλιο Αναγνώρισεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (στο εξής: ΣΑΕΙΤΤΕ) την αρμοδιότητα να εξετάζει αν το «εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο οποίο πραγματοποίησε την επαγγελματική του εκπαίδευση ο αιτών, ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» και κατά πόσον «ο αιτών διαθέτει την απαραίτητη επαγγελματική πείρα, στην περίπτωση που η διάρκεια της εκπαίδευσής υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος αυτής που απαιτείται στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος»,
- μη λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική αναγνώριση των προσόντων όσον αφορά την απασχόληση στον δημόσιο τομέα και όσον αφορά την εγγραφή στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος και
- απαιτώντας, για την εγγραφή στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, την προσκόμιση δικαιολογητικών θεωρημένων από ελληνική προξενική αρχή και μεταφρασμένων από το Υπουργείο Εξωτερικών ή από δικηγόρο,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 1, 3, 4, 7, 8 και 10 της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσής που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2001 (ΕΕ L 206, σ. 1, στο εξής: οδηγία 89/48).

2 Το κύριο νομικό ζήτημα της υπό κρίση υποθέσεως είναι παρεμφερές του τεθέντος στην υπόθεση C-286/06, Επιτροπή κατά Ισπανίας, επί της οποίας εκδόθηκε απόφαση με σημερινή ημερομηνία (η οποία δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή). Αμφότερες οι υποθέσεις αφορούν το κατά πόσον χωρεί επίκληση των διατάξεων της οδηγίας 89/48 προκειμένου να υποχρεωθεί ένα κράτος μέλος να αναγνωρίσει διπλώματα τα οποία, κατόπιν σπουδών που πραγματοποιήθηκαν στο έδαφός του, χορηγούνται από τις αρχές άλλου κράτους μέλους.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Από την τρίτη και την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 89/48 προκύπτει ότι σκοπός της είναι η δημιουργία ενός γενικού συστήματος αναγνώρισεως των διπλωμάτων που να καθιστά ευχερέστερη στους Ευρωπαίους πολίτες την άσκηση όλων των επαγγελματικών δραστηριοτήτων για τις οποίες απαιτείται, στο κράτος μέλος υποδοχής, η κατοχή διπλώματος μεταδευτερευοβάθμιας εκπαίδευσής, εφόσον διαθέτουν τέτοια διπλώματα τα οποία τους προετοιμάζουν για τις δραστηριότητες αυτές, πιστοποιούν την ολοκλήρωση τριετούς τουλάχιστον κύκλου σπουδών και έχουν χορηγηθεί από ιδρύματα άλλου κράτους μέλους.

Η έννοια του όρου «δίπλωμα»

4 Το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48 ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοείται

α) ως δίπλωμα, οποιοδήποτε δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλος τίτλος ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων:

- που έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή κράτους μέλους, η οποία έχει ορισθεί σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του εν λόγω κράτους μέλους,

— από το οποίο προκύπτει ότι ο κάτοχός του έχει περατώσει με επιτυχία κύκλο μεταδευτεροβάθμιων σπουδών διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών ή μερική παρακολούθηση ισοδύναμης διάρκειας σε πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα ισότιμου επιπέδου και, ενδεχομένως, ότι έχει περατώσει με επιτυχία την επαγγελματική εκπαίδευση που απαιτείται επιπλέον του κύκλου μεταδευτεροβάθμιων σπουδών και

— από το οποίο προκύπτει ότι ο κάτοχός του διαθέτει τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα για να αναλάβει ή να ασκήσει επάγγελμα που είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο στο εν λόγω κράτος μέλος,

εφόσον η εκπαίδευση που πιστοποιείται από το εν λόγω δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλο τίτλο έχει πραγματοποιηθεί κατά το μεγαλύτερο της μέρος στην Κοινότητα, ή εφόσον ο κάτοχός του έχει τριετή επαγγελματική πείρα που βεβαιούται από το κράτος μέλος το οποίο έχει αναγνωρίσει ένα εξωκοινοτικό δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλο τίτλο.

Εξομοιώνεται προς δίπλωμα κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου οποιοδήποτε δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλος τίτλος ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή εντός κράτους μέλους, εφόσον πιστοποιεί εκπαίδευση που έχει πραγματοποιηθεί εντός της Κοινότητας και που αναγνωρίζεται από αρμόδια αρχή του εν λόγω κράτους μέλους ως ισότιμου επιπέδου και εφόσον παρέχει τα ίδια δικαιώματα πρόσβασης ή άσκησης ενός νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος».

Η υποχρέωση αναγνώρισεως

5 Το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 ορίζει ότι ένα κράτος μέλος το οποίο εξαρτά την πρόσβαση σε ένα επάγγελμα από την κατοχή διπλώματος δεν μπορεί να αρνείται σε υπήκοο κράτους μέλους την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό, λόγω ελλείψεως προσόντων, εφόσον ο αιτών διαθέτει τα προσόντα τα οποία καθορίζονται με τη διάταξη αυτή. Αυτό ισχύει, μεταξύ άλλων, όταν ο αιτών κατέχει το δίπλωμα το οποίο απαιτείται από άλλο κράτος μέλος για την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό ή για την άσκηση του στο έδαφός του και το οποίο έχει ληφθεί σε κράτος μέλος.

Τα αντισταθμιστικά μέτρα

6 Κατά παρέκκλιση από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 3 της οδηγίας 89/48, το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής επιτρέπει στο κράτος μέλος υποδοχής να απαιτήσει από τον αιτούντα, σε ορισμένες περιπτώσεις που καθορίζει το άρθρο αυτό, να αποδείξει ότι διαθέτει επαγγελματική πείρα ορισμένης χρονικής διάρκειας, να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση προσαρμογής επί τρία έτη κατ' ανώτατο όριο ή να υποβληθεί σε δοκιμασία επάρκειας (στο εξής: αντισταθμιστικά μέτρα).

7 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 89/48, το κράτος μέλος υποδοχής που επιβάλλει αντισταθμιστικά μέτρα πρέπει καταρχήν να παρέχει στον αιτούντα τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ της πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής και της δοκιμασίας επάρκειας. Κατά παρέκκλιση από την αρχή αυτή, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να επιβάλει είτε την πρακτική άσκηση προσαρμογής είτε τη δοκιμασία επάρκειας, προκειμένου περί επαγγέλματος «η άσκηση του οποίου απαιτεί επακριβή γνώση του εθνικού δικαίου και ως προς το οποίο η παροχή συμβουλών ή/και συνδρομής σε θέματα εθνικού δικαίου αποτελεί ουσιώδες και σταθερό στοιχείο της ασκήσεως των σχετικών επαγγελματικών δραστηριοτήτων». Η θέσπιση παρεκκλίσεων από τη δυνατότητα επιλογής του αιτούντος προκειμένου περί άλλων επαγγελμάτων προϋποθέτει την εφαρμογή της διαδικασίας του άρθρου 10 της οδηγίας αυτής, που προβλέπει, μεταξύ άλλων, την κοινοποίηση του σχεδίου της σχετικής διατάξεως στην Επιτροπή, η οποία έχει τη δυνατότητα να αντισταχθεί στο μέτρο εντός τρίμηνης προθεσμίας από την κοινοποίηση του σχεδίου.

Οι διατάξεις περί επαγγελμάτων που κατοχυρώνονται νομοθετικά από αναγνωρισμένη από το κράτος ένωση ή οργάνωση

8 Το άρθρο 1, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 89/48 διακρίνει μεταξύ των επαγγελματικών δραστηριοτήτων που κατοχυρώνονται νομοθετικά από το κράτος, αμέσως ή εμμέσως, και των επαγγελματικών δραστηριοτήτων που κατοχυρώνονται νομοθετικά από αναγνωρισμένες από το κράτος ενώσεις ή οργανώσεις. Κατά τη διάταξη αυτή:

«ως νομοθετικά κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα [νοείται] η επαγγελματική δραστηριότητα για την πρόσβαση στην οποία, την εξάσκησή της ή για ένα τρόπο εξασκήσεώς της, σε ένα κράτος μέλος απαιτείται, αμέσως ή εμμέσως, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, η κατοχή διπλώματος. Τρόπους εξασκήσεως μιας νομοθετικά κατοχυρωμένης επαγγελματικής δραστηριότητας συνιστούν ιδίως:

- η εξάσκηση δραστηριότητας υπό επαγγελματικό τίτλο, εφόσον η χρήση αυτού του τίτλου επιτρέπεται μόνον στους έχοντες δίπλωμα που καθορίζεται από νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις,
- στον τομέα της υγείας, η εξάσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας, εφόσον για την επ΄ αμοιβή εξάσκηση αυτής της δραστηριότητας, ή/και την επιστροφή των ιατρικών δαπανών, απαιτείται σύμφωνα με το εθνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης η κατοχή διπλώματος.

Εφόσον το πρώτο εδάφιο δεν εφαρμόζεται, εξομοιώνεται προς νομοθετικά κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα η επαγγελματική δραστηριότητα των μελών ένωσης ή οργάνωσης, κύριος στόχος των οποίων είναι η προαγωγή και η διατήρηση της στάθμης του οικείου επαγγέλματος σε υψηλά επίπεδα και οι οποίες, για την επίτευξη αυτού του στόχου, τυγχάνουν αναγνώρισεως υπό ειδική μορφή σε κράτος μέλος και

- χορηγούν στα μέλη τους δίπλωμα,
- υποβάλλουν τα μέλη τους σε επαγγελματικούς κανόνες τους οποίους θεσπίζουν οι ίδιες, και
- παρέχουν σ΄ αυτά το δικαίωμα να κάνουν χρήση τίτλου ή συντομογραφίας ή ιδιότητας που αντιστοιχεί προς αυτό το δίπλωμα.

Στο παράρτημα περιλαμβάνεται ενδεικτικός κατάλογος των ενώσεων ή οργάνωσης που πληρούν τους όρους του δευτέρου εδαφίου κατά την έκδοση της παρούσας οδηγίας. Όταν κράτος μέλος αναγνωρίζει μια ένωση ή οργάνωση, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο, ενημερώνει σχετικά την Επιτροπή η οποία δημοσιεύει την πληροφορία αυτή στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*».

9 Το άρθρο 7, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/48, το οποίο περιλαμβάνει ειδική διάταξη για τα επαγγέλματα που κατοχυρώνονται νομοθετικά από ένωση ή οργάνωση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ΄, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας αυτής, ορίζει τα εξής:

«Εφόσον ένα επάγγελμα κατοχυρώνεται νομοθετικά στο κράτος μέλος υποδοχής από ένωση ή οργάνωση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ΄, οι υπήκοοι των κρατών μελών δικαιούνται να φέρουν τον επαγγελματικό τίτλο ή τη σχετική σύντμηση που απονέμει η ένωση ή η οργάνωση αυτή, μόνον εφόσον αποδεικνύουν ότι είναι μέλη της.

Όταν η ένωση ή η οργάνωση εξαρτά την ιδιότητα του μέλους από την ύπαρξη ορισμένων προσόντων, μπορεί να εφαρμόσει την απαίτηση αυτή σε υπηκόους άλλων κρατών μελών κατόχους διπλώματος κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α΄, ή τίτλου εκπαιδεύσεως κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο β΄, μόνον εφόσον πληρούνται οι όροι της παρούσας οδηγίας, και ιδίως των άρθρων 3 και 4.»

Τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία μπορεί να απαιτήσει το κράτος μέλος υποδοχής

10 Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/48, το κράτος μέλος υποδοχής δέχεται, ως απόδειξη του ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις των άρθρων 3 και 4, τις βεβαιώσεις και τα έγγραφα τα οποία έχουν εκδώσει οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών και τα οποία πρέπει να υποβάλει ο ενδιαφερόμενος προς στήριξη της αιτήσεώς του για την άσκηση του σχετικού επαγγέλματος.

Η εθνική νομοθεσία

11 Το προεδρικό διάταγμα 165/2000, της 28ης Ιουνίου 2000 (ΦΕΚ Α' 149), όπως τροποποιήθηκε με τα προεδρικά διατάγματα 373/2001, της 22ας Οκτωβρίου 2001 (ΦΕΚ Α' 251), και 385/2002, της 23ης Δεκεμβρίου 2002 (ΦΕΚ Α' 334) (στο εξής: ΠΔ 165/2000), σκοπεί στη μεταφορά της οδηγίας 89/48 στην ελληνική έννομη τάξη.

12 Βάσει των άρθρων 10 και 11 του ΠΔ 165/2000, στο ΣΑΕΙΤΤΕ έχει ανατεθεί η αποκλειστική αρμοδιότητα να αποφαινεται επί των αιτήσεων αναγνώρισεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 89/48.

13 Η Επιτροπή βάλλει, με τις αιτιάσεις της, κατά συγκεκριμένων διατάξεων του εθνικού δικαίου, οι οποίες θα προσδιορισθούν κατά την εξέταση των αιτιάσεων αυτών.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

14 Κατόπιν καταγγελιών που υπέβαλαν 37 ιδιώτες, η Επιτροπή έκρινε ότι η ελληνική νομοθεσία δεν είναι σύμφωνη, σε πολλά σημεία, με την οδηγία 89/48. Απηύθυνε, επομένως, στις 27 Ιουλίου 2001, έγγραφο οχλήσεως στην Ελληνική Δημοκρατία και, ακολούθως, συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως στις 21 Δεκεμβρίου 2001. Η Ελληνική Κυβέρνηση απάντησε στα έγγραφα αυτά με επιστολές της 12ης Οκτωβρίου 2001 και της 13ης Μαρτίου 2002 αντιστοίχως.

15 Η Επιτροπή, κρίνοντας τις απαντήσεις αυτές ως μη ικανοποιητικές, απηύθυνε στην Ελληνική Δημοκρατία, την 1η Ιουλίου 2002, αιτιολογημένη γνώμη και, στις 9 Ιουλίου 2004, συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη, με την οποία κάλεσε το εν λόγω κράτος μέλος να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί με τις γνώμες αυτές εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίησή τους. Η Ελληνική Δημοκρατία απάντησε εγγράφως σ' αυτές τις αιτιολογημένες γνώμες στις 3 Σεπτεμβρίου 2002, στις 26 Αυγούστου 2004 και στις 7 Απριλίου 2005.

16 Μολονότι τα στοιχεία που παρέσχε η Ελληνική Δημοκρατία απαντούσαν επί ορισμένων σημείων των αιτιάσεων της Επιτροπής, η δεύτερη εμμένει στη θέση της ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν έλαβε όλα τα αναγκαία μέτρα για τη μεταφορά της οδηγίας 89/48 στο εσωτερικό της δίκαιο. Αποφάσισε, επομένως, να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

17 Με το δικόγραφο της προσφυγής της, η Επιτροπή προβάλλει επτά αιτιάσεις προς στήριξη της προσφυγής της λόγω παραβάσεως. Λαμβανομένων υπόψη των επιχειρημάτων που προέβαλε και των διευκρινίσεων που παρέσχε η Ελληνική Κυβέρνηση, η Επιτροπή, με το υπόμνημά της απαντήσεως, παραιτήθηκε από την τέταρτη και την έβδομη αιτίαση, των οποίων, επομένως, η εξέταση παρέλκει.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, η οποία αφορά τη μη αναγνώριση των σπουδών που πραγματοποιήθηκαν βάσει συμφωνίας δικαιοχρήσεως

18 Η πρώτη αιτίαση της Επιτροπής αφορά τη συστηματική άρνηση αναγνώρισεως των διπλωμάτων τα οποία έχουν απονεμηθεί κατόπιν σπουδών που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο συμφωνίας βάσει της οποίας σπουδές που πραγματοποιούνται σε ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα στην Ελλάδα επικυρώνονται από

αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους, η οποία χορηγεί διπλώματα στους σπουδαστές που παρακολούθησαν αυτό το πρόγραμμα σπουδών (στο εξής: συμφωνία δικαιοχρήσεως).

19 Δεν αμφισβητείται συναφώς ότι στην Ελλάδα η πανεπιστημιακή και τριτοβάθμια εν γένει εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από τα δημόσια ιδρύματα. Ως εκ τούτου η Ελληνική Δημοκρατία δεν αναγνωρίζει τις σπουδές που πραγματοποιούνται βάσει συμφωνίας δικαιοχρήσεως και τα διπλώματα που χορηγούν αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών μετά την ολοκλήρωση των σπουδών αυτών.

20 Κατά την Επιτροπή, η άρνηση αυτή συνιστά παράβαση των άρθρων 1, στοιχείο α', και 3 της οδηγίας 89/48. Η Επιτροπή εμμένει στην άποψη ότι το δίπλωμα που έχει χορηγηθεί μετά την ολοκλήρωση σπουδών που πραγματοποιήθηκαν βάσει συμφωνίας δικαιοχρήσεως αποτελεί δίπλωμα, κατά τον ορισμό του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48, το οποίο έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους και το οποίο πρέπει, επομένως, να αναγνωρισθεί από την Ελληνική Δημοκρατία βάσει του άρθρου 3 της οδηγίας αυτής.

21 Αντιθέτως, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι ένα κράτος μέλος υποδοχής δεν υποχρεούται να αναγνωρίσει δίπλωμα που έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους, όταν με το δίπλωμα αυτό πιστοποιούνται σπουδές οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί, εν όλω ή εν μέρει, στο κράτος μέλος υποδοχής και οι οποίες, κατά τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους, δεν αναγνωρίζονται ως σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσεως.

22 Αφενός, η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνει ότι, κατά τα άρθρα 149 ΕΚ και 150 ΕΚ, το περιεχόμενο της διδασκαλίας και η οργάνωση τόσο του εκπαιδευτικού συστήματος όσο και της επαγγελματικής εκπαίδευσεως εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Συνεπώς, οι σπουδές που πραγματοποιούνται στο έδαφος κράτους μέλους διέπονται από το εσωτερικό δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους, στο οποίο απόκειται να προσδιορίζει, ιδίως, τη νομική μορφή των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσεως, καθώς και το περιεχόμενο και το επίπεδο των σπουδών που παρέχονται από τα λειτουργούντα στην επικράτειά του δημόσια ή ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα ως σπουδών πανεπιστημιακής ή τριτοβάθμιας εν γένει εκπαίδευσεως. Τυχόν υποχρέωση κράτους μέλους να αναγνωρίσει εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στο έδαφός του ως πανεπιστημιακή ή τριτοβάθμια εν γένει, παρά την αντίθετη διάταξη του εθνικού δικαίου, θα αντέβαινε στην κατανομή των αρμοδιοτήτων κατά τα άρθρα 149 ΕΚ και 150 ΕΚ.

23 Στο πλαίσιο αυτό, η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνει ότι, κατά το άρθρο 16 του Ελληνικού Συντάγματος, η πανεπιστημιακή και τριτοβάθμια εν γένει εκπαίδευση παρέχεται στην Ελλάδα αποκλειστικά και μόνον από δημόσια ιδρύματα, ενώ η ίδρυση σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσεως από ιδιώτες απαγορεύεται ρητώς. Κατά συνέπεια, αποκλείεται κάθε δυνατότητα αναγνωρίσεως, ως πανεπιστημιακού διπλώματος ή διπλώματος τριτοβάθμιας εν γένει εκπαίδευσεως, ενός τίτλου σπουδών που έχει χορηγηθεί από οποιαδήποτε ιδιωτική σχολή εγκατεστημένη στην Ελλάδα.

24 Αφετέρου, όσον αφορά τις ειδικές διατάξεις της οδηγίας 89/48, το ζήτημα αν ένα εγκατεστημένο σε κράτος μέλος εκπαιδευτικό ίδρυμα αποτελεί «πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα» ή «άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/48 κρίνεται αποκλειστικώς βάσει του δικαίου του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου πραγματοποιούνται οι σπουδές. Εν προκειμένω, ο χαρακτήρας των επίμαχων ιδρυμάτων θα πρέπει, επομένως, να εκτιμηθεί αποκλειστικώς βάσει του ελληνικού δικαίου. Καθόσον οι σπουδές βάσει συμφωνιών δικαιοχρήσεως πραγματοποιούνται σε ιδρύματα τα οποία είναι εγκατεστημένα στην Ελλάδα και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις αυτές κατά το ελληνικό δίκαιο, τα διπλώματα που χορηγούνται μετά την ολοκλήρωσή τους δεν αποτελούν, συνεπώς, διπλώματα κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48. Ως εκ τούτου, από την οδηγία 89/48 δεν απορρέει καμία υποχρέωση αναγνωρίσεως των τίτλων αυτών.

25 Η Επιτροπή αντιτείνει συναφώς ότι η εκπαίδευση που παρέχεται βάσει συμφωνιών δικαιοχρήσεως και τα διπλώματα που χορηγούνται μετά το πέρας τέτοιων σπουδών εντάσσονται πλήρως στο εκπαιδευτικό

σύστημα του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένο το ίδρυμα που χορηγεί το δίπλωμα, ανεξαρτήτως του κράτους μέλους στο οποίο πραγματοποιήθηκαν οι σπουδές. Κατά την Επιτροπή, τα άρθρα 149 ΕΚ και 150 ΕΚ παρέχουν στο κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένο το ίδρυμα που χορηγεί το δίπλωμα την αρμοδιότητα να καθορίζει το περιεχόμενο και την οργάνωση των σπουδών, καθώς και την αρμοδιότητα να αξιολογεί το επίπεδο των παρεχομένων σπουδών. Επίσης, το άρθρο 16 του Ελληνικού Συντάγματος δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής προκειμένου περί σπουδών παρεχομένων βάσει συμφωνιών δικαιοχρήσεως, εφόσον αυτές δεν εντάσσονται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

26 Με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 4 της οδηγίας 89/48, το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής παρέχει σε κάθε αιτούντα που είναι κάτοχος «διπλώματος», κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, το οποίο του επιτρέπει να ασκεί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε ένα κράτος μέλος, το δικαίωμα να ασκεί το ίδιο επάγγελμα σε οποιοδήποτε κράτος μέλος.

27 Ο κατ' άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48 ορισμός της έννοιας «δίπλωμα» συνεπάγεται ορισμένους περιορισμούς όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας αυτής στα προσόντα που έχουν αποκτηθεί σε τρίτα κράτη.

28 Αντιθέτως, ούτε το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48 ούτε οποιαδήποτε άλλη διάταξη της οδηγίας αυτής επιβάλλει περιορισμό όσον αφορά το κράτος μέλος στο οποίο ο αιτών πρέπει να έχει αποκτήσει τα επαγγελματικά προσόντα του. Συγκεκριμένα, από το εν λόγω άρθρο 1, στοιχείο α', πρώτο εδάφιο, ρητώς προκύπτει ότι αρκεί η εκπαίδευση να έχει πραγματοποιηθεί «κατά το μεγαλύτερο της μέρος στην Κοινότητα». Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η φράση αυτή καλύπτει τόσο την εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στο κράτος μέλος που χορήγησε τον οικείο τίτλο σπουδών όσο και αυτήν που πραγματοποιήθηκε εν μέρει ή εξ ολοκλήρου σε άλλο κράτος μέλος (απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-102/02, Beuttenmüller, Συλλογή 2004, σ. I-5405, σκέψη 41).

29 Εξάλλου, ουδόλως δικαιολογείται ένας τέτοιος περιορισμός, δεδομένου ότι το ουσιώδες ζήτημα, όσον αφορά το αν έχει εφαρμογή η οδηγία 89/48, έγκειται στο αν ο αιτών έχει δικαίωμα να ασκεί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε ένα κράτος μέλος. Σύμφωνα με το σύστημα της οδηγίας αυτής, ένα δίπλωμα αναγνωρίζεται όχι λόγω της ουσιαστικής αξίας της εκπαίδευσής που πιστοποιεί, αλλά διότι καθιστά δυνατή την πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα εντός του κράτους μέλους στο οποίο αυτό αποκτήθηκε ή αναγνωρίστηκε. Ως εκ τούτου, τυχόν διαφορές ως προς τη διάρκεια ή το περιεχόμενο μεταξύ της εκπαίδευσής σε άλλο κράτος μέλος και της εκπαίδευσής στο κράτος μέλος υποδοχής δεν αρκούν για να δικαιολογήσουν άρνηση της αναγνώρισης των οικείων επαγγελματικών προσόντων. Σε περίπτωση κατά την οποία οι διαφορές αυτές είναι ουσιώδεις, μπορεί να δικαιολογηθεί, ως μέγιστη επιτρεπόμενη παρέκκλιση, η απαίτηση του κράτους μέλους υποδοχής να επιβάλει στον αιτούντα, σύμφωνα με το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας, κάποιο από τα αντισταθμιστικά μέτρα που προβλέπει η διάταξη αυτή (βλ., σχετικώς, προπαρατεθείσα απόφαση Beuttenmüller, σκέψη 52, και απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2006, C-330/03, Colegio, Συλλογή 2006, σ. I-801, σκέψη 19).

30 Το γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσής που καθιερώθηκε με την οδηγία 89/48 στηρίζεται, συγκεκριμένα, στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τα επαγγελματικά προσόντα που αναγνωρίζουν. Το σύστημα αυτό θέτει, κατ' ουσία, τεκμήριο περί του ότι τα προσόντα αιτούντος ο οποίος έχει δικαίωμα να ασκεί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε ένα κράτος μέλος είναι επαρκή για την άσκηση του ιδίου αυτού επαγγέλματος στα λοιπά κράτη μέλη.

31 Εγγενές στοιχείο του συστήματος αυτού, το οποίο δεν προβαίνει σε καμία εναρμόνιση των σπουδών που παρέχουν πρόσβαση στα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, είναι ότι εναπόκειται αποκλειστικά στις αρμόδιες αρχές οι οποίες χορηγούν τα διπλώματα που παρέχουν πρόσβαση στα επαγγέλματα αυτά να ελέγχουν, βάσει των κανόνων που διέπουν το σύστημά τους επαγγελματικής εκπαίδευσής, αν πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση των διπλωμάτων αυτών. Επισημαίνεται συναφώς ότι, βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/48, το κράτος μέλος υποδοχής υποχρεούται ρητώς να

δεχθεί, εν πάση περιπτώσει, ως απόδειξη του ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση διπλώματος, τις βεβαιώσεις και τα συναφή έγγραφα που έχουν χορηγήσει οι αρμόδιες αρχές των λοιπών κρατών μελών. Κατά συνέπεια, το κράτος μέλος υποδοχής δεν μπορεί να ελέγξει τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων χορηγήθηκαν τα έγγραφα αυτά, δύναται όμως να προβεί σε έλεγχο σχετικά με τις προϋποθέσεις εκείνες του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48 ως προς τις οποίες, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου των εγγράφων αυτών, υφίστανται αμφιβολίες για το αν πληρούνται.

32 Ως εκ τούτου, το ζήτημα αν το εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο οποίο πραγματοποιήσει τις σπουδές του ο κάτοχος διπλώματος, είναι «πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου», κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/48, πρέπει να κρίνεται αποκλειστικώς βάσει των κανόνων που διέπουν το σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης του κράτους μέλους του οποίου αρμόδια αρχή χορήγησε το δίπλωμα.

33 Η άποψη της Ελληνικής Δημοκρατίας ως προς το ζήτημα αυτό, η οποία συνίσταται στην εφαρμογή των διατάξεων που έχει θεσπίσει το κράτος μέλος εντός του οποίου πραγματοποιήθηκαν οι σπουδές, θα υποχρέωνε, τελικά, τις αρμόδιες αρχές που χορηγούν διπλώματα να αντιμετωπίζουν τους ενδιαφερομένους που πραγματοποίησαν σπουδές ισότιμου επιπέδου κατά διαφορετικό τρόπο, αναλόγως του κράτους μέλους εντός του οποίου πραγματοποίησαν τις σπουδές τους.

34 Πρέπει να επισημανθεί εξάλλου ότι, κατά το γράμμα της οδηγίας 89/48, οι σπουδές δεν πρέπει οπωσδήποτε να έχουν πραγματοποιηθεί σε πανεπιστήμιο ή σε ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας αυτής αρκεί να πρόκειται για «ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου». Κατά συνέπεια, η προϋπόθεση που θέτει η διάταξη αυτή δεν σκοπεύει να διασφαλίσει ότι το εκπαιδευτικό ίδρυμα πληροί τυπικές προϋποθέσεις ως προς το νομικό καθεστώς του, αλλά αφορά κατ' ουσίαν το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Η προϋπόθεση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τα χαρακτηριστικά του χορηγούμενου διπλώματος. Ως εκ τούτου, η σχετική κρίση εμπίπτει στην αρμοδιότητα της αρμόδιας αρχής που χορηγεί το δίπλωμα, η οποία οφείλει να ελέγχει ότι το δίπλωμα απονέμεται μόνο σε άτομα που διαθέτουν επαρκή προσόντα για να ασκήσουν το νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα, στο οποίο παρέχει πρόσβαση το δίπλωμα.

35 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι τα άρθρα 1, στοιχείο α', και 3 της οδηγίας 89/48 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, με την επιφύλαξη εφαρμογής του άρθρου 4 της οδηγίας αυτής, ένα κράτος μέλος υποδοχής υποχρεούται να αναγνωρίσει δίπλωμα που χορηγήθηκε από αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους, μολονότι με το δίπλωμα αυτό πιστοποιούνται σπουδές που έχουν πραγματοποιηθεί, εν όλω ή εν μέρει, στο κράτος μέλος υποδοχής και οι οποίες, κατά τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους, δεν αναγνωρίζονται ως σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

36 Πρέπει να επισημανθεί ότι η ερμηνεία αυτή δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την αρμοδιότητα της Ελληνικής Δημοκρατίας όσον αφορά το περιεχόμενο της εκπαίδευσης και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος.

37 Καταρχάς, πρέπει να επισημανθεί συναφώς ότι η οδηγία 89/48 δεν αφορά την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών, αλλά μόνον τα επαγγελματικά προσόντα τα οποία παρέχουν πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα.

38 Στη συνέχεια, αντιθέτως προς τις τομεακές οδηγίες που αφορούν επιμέρους επαγγέλματα, η οδηγία 89/48 δεν σκοπεύει να εναρμονίσει τους όρους προσβάσεως στα διάφορα επαγγέλματα στα οποία έχει εφαρμογή ή τους όρους ασκήσεως των επαγγελματιών αυτών, τα δε κράτη μέλη εξακολουθούν, συνεπώς, να είναι αρμόδια για τον καθορισμό των όρων αυτών εντός των ορίων που επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο (απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2006, C-149/05, Price, Συλλογή 2006, σ. I-7691, σκέψη 54).

39 Τέλος, η μέθοδος αναγνώρισεως που καθιερώνει η οδηγία 89/48 δεν έχει ως αποτέλεσμα την αυτόματη και άνευ όρων αναγνώριση των διπλωμάτων και επαγγελματικών προσόντων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Συγκεκριμένα, το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής επιτρέπει ρητώς την επιβολή

αντισταθμιστικών μέτρων αν η εκπαίδευση του αιτούντος διαφέρει ως προς τη διάρκεια ή το περιεχόμενό της από την απαιτούμενη στην Ελλάδα εκπαίδευση.

40 Ομοίως, καθόσον χορηγούνται από τις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών αποκλειστικά βάσει των κανόνων που διέπουν τα αντίστοιχα συστήματά τους επαγγελματικής εκπαίδευσεως, τα διπλώματα που πιστοποιούν σπουδές που πραγματοποιήθηκαν βάσει συμφωνίας δικαιοχρήσεως δεν εντάσσονται, από απόψεως της οδηγίας 89/48, στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ως εκ τούτου, ο σκοπός της διασφάλισης του υψηλού επιπέδου των ελληνικών πανεπιστημιακών σπουδών δεν τίθεται σε κίνδυνο από τις σπουδές αυτές, η διασφάλιση της ποιότητας των οποίων εναπόκειται στις αρμόδιες αρχές των λοιπών κρατών μελών, οι οποίες χορηγούν τα διπλώματα που πιστοποιούν τις εν λόγω σπουδές.

41 Κατόπιν των προεκτεθέντων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η πρώτη αιτίαση της Επιτροπής είναι βάσιμη.

Επί της δεύτερας αιτιάσεως, η οποία αφορά την έλλειψη δυνατότητας επιλογής μεταξύ των διαφόρων ειδών αντισταθμιστικών μέτρων

42 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του ΠΔ 165/2000 θέτει την αρχή ότι, οσάκις πρέπει να επιβληθούν αντισταθμιστικά μέτρα σε αιτούντα την αναγνώριση, η επιλογή μεταξύ πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής και δοκιμασίας επάρκειας είναι δική του. Η ίδια διάταξη προβλέπει την εξής παρέκκλιση από την αρχή αυτή:

«Το δικαίωμα αυτό της επιλογής δεν ισχύει για επαγγέλματα η άσκηση των οποίων απαιτεί επακριβή γνώση του εσωτερικού δικαίου και ως προς τα οποία η παροχή συμβουλών ή και συνδρομής σε θέματα εσωτερικού δικαίου αποτελεί ουσιώδες και σταθερό στοιχείο της ασκήσεως των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, καθώς και για όσα άλλα επαγγέλματα ειδικές διατάξεις ορίζουν διαφορετικά.»

43 Κατά την Επιτροπή, η διάταξη αυτή αντιβαίνει στα άρθρα 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', τρίτο εδάφιο, και 10 της οδηγίας 89/48, καθόσον παρεκκλίνει από την αρχή ότι η επιλογή του είδους των αντισταθμιστικών μέτρων ανήκει στον αιτούντα, όχι μόνον όσον αφορά τα επαγγέλματα για την άσκηση των οποίων απαιτείται γνώση του εσωτερικού δικαίου, αλλά και «για όσα άλλα επαγγέλματα ειδικές διατάξεις ορίζουν διαφορετικά».

44 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η δεύτερη αιτίαση είναι βάσιμη για τον λόγο που εξέθεσε η Επιτροπή.

45 Εξάλλου, η Ελληνική Δημοκρατία δέχεται το βάσιμο της αιτιάσεως αυτής και διευκρινίζει ότι η επίμαχη διάταξη οφείλεται σε «νομοτεχνικό σφάλμα». Η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνει ότι προωθείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος με το οποίο καταργείται η επίμαχη φράση.

Επί της τρίτης αιτιάσεως, η οποία αφορά τις αρμοδιότητες του ΣΑΕΙΤΤΕ

46 Βάσει του άρθρου 10, παράγραφος 1, περίπτωση β', υποπεριπτώσεις αα) και ββ), του ΠΔ 165/2000, στο ΣΑΕΙΤΤΕ ανατέθηκαν οι εξής, ιδίως, αρμοδιότητες:

«Η κρίση κάθε θέματος κρίσιμου για την αναγνώριση επαγγελματικής ισοτιμίας και ιδίως του ζητήματος εάν:

αα) το εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο οποίο πραγματοποίησε την επαγγελματική του εκπαίδευση ο αιτών, ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση,

ββ) ο αιτών διαθέτει την απαραίτητη επαγγελματική πείρα, στην περίπτωση που η διάρκεια της εκπαίδευσης υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος αυτής που απαιτείται στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος.»

47 Κατά την Επιτροπή, η προπαρατεθείσα διάταξη αντιβαίνει στο άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/48, καθόσον αναθέτει σε αρχή του κράτους μέλους υποδοχής την αρμοδιότητα να προβαίνει σε εξακρίβωση πραγματικών περιστατικών, τα οποία αποδεικνύονται, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, από τις βεβαιώσεις και τα συναφή έγγραφα που έχουν εκδώσει οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους προελεύσεως.

48 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η τρίτη αιτίαση είναι βάσιμη για τον λόγο που εξέθεσε η Επιτροπή.

49 Εξάλλου, η Ελληνική Δημοκρατία δέχεται το βάσιμο της αιτιάσεως αυτής και επισημαίνει ότι προωθείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος με το οποίο καταργείται το άρθρο 10, παράγραφος 1, περίπτωση β', υποπεριπτώσεις αα) και ββ), του ΠΔ 165/2000.

Επί της πέμπτης αιτιάσεως, η οποία αφορά τη μη αναγνώριση των διπλωμάτων των ατόμων που έχουν προσληφθεί στον δημόσιο τομέα

50 Με το αίτημα που διατύπωσε με το δικόγραφο της προσφυγής της, τέταρτη περίπτωση, η Επιτροπή προέβαλε πέμπτη αιτίαση, η οποία αφορά τη μισθολογική εξέλιξη και την εξέλιξη της σταδιοδρομίας των ατόμων που έχουν προσληφθεί στον δημόσιο τομέα.

51 Κατά την Επιτροπή, η διοικητική πρακτική του ΣΑΕΙΤΤΕ και των διαφόρων υπηρεσιών του ελληνικού Δημοσίου αντιβαίνει στο άρθρο 3 της οδηγίας 89/48, καθόσον στερεί από τους κατόχους διπλωμάτων, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, οι οποίοι εργάζονται στον δημόσιο τομέα, τη δυνατότητα αναγνώρισεως της επαγγελματικής ισοτιμίας των τίτλων τους προκειμένου να καταταγούν σε ανώτερο ιεραρχικό ή μισθολογικό κλιμάκιο και, συνεπώς, τη δυνατότητα να ασκούν το επάγγελμά τους υπό τους ίδιους όρους με τους κατόχους διπλωμάτων της ημεδαπής.

52 Η Ελληνική Δημοκρατία αντικρούει τους ισχυρισμούς αυτούς. Με το υπόμνημά της ανταπαντήσεως, ισχυρίζεται ότι οι διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα, όπως έχει τροποποιηθεί με τον νόμο 2683/1999 (ΦΕΚ Α' 19), παρέχουν στα άτομα που έχουν προσληφθεί μετά τη θέση σε εφαρμογή του ΠΔ 165/2000 και θεωρούν ότι κακώς έχουν καταταγεί σε ορισμένο υπαλληλικό κλάδο τη δυνατότητα να ζητήσουν μετάταξη σε θέσεις κλάδου ανώτερης κατηγορίας, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που προβλέπουν οι ισχύουσες διατάξεις.

53 Απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, η Ελληνική Δημοκρατία επισήμανε ότι τόσο τα άτομα που προσλήφθηκαν πριν τεθεί σε ισχύ το ΠΔ 165/2000 όσο και αυτά που προσλήφθηκαν μετά τη θέση του σε ισχύ έχουν δικαίωμα μετατάξεως σε θέσεις κλάδου ανώτερης κατηγορίας.

54 Το άρθρο 70, παράγραφοι 1 και 2, του Υπαλληλικού Κώδικα, το οποίο παρέθεσε συναφώς η Ελληνική Δημοκρατία, ορίζει τα εξής:

«Μετάταξη σε κλάδο ανώτερης κατηγορίας

1. Μετάταξη υπαλλήλου σε κενή θέση κλάδου ανώτερης κατηγορίας του ίδιου υπουργείου ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, αντίστοιχα, επιτρέπεται με αίτηση του υπαλλήλου. Ο μετατασσόμενος πρέπει να έχει τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα του κλάδου στον οποίο μετατάσσεται. Δεν επιτρέπεται μετάταξη δόκιμου υπαλλήλου.

2. Υπάλληλοι που είχαν το απαιτούμενο για διορισμό σε ανώτερη κατηγορία τυπικό προσόν κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης διορισμού τους, δεν επιτρέπεται να μεταταγούν σε θέση κλάδου ανώτερης κατηγορίας πριν από τη συμπλήρωση οκταετίας από το διορισμό τους.»

55 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή ισχυρίσθηκε ότι η διάταξη αυτή δεν κατοχυρώνει την αναγκαία ασφάλεια δικαίου όσον αφορά τους ενδιαφερομένους που είχαν προσληφθεί πριν τεθεί σε

ισχύ το ΠΔ 165/2000 και οι οποίοι είχαν καταταγεί σε θέσεις κατώτερης κατηγορίας από αυτήν στην οποία θα είχαν δικαίωμα να καταταγούν αν τα διπλώματά τους είχαν αναγνωρισθεί σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 89/48. Συναφώς, η Επιτροπή επισήμανε ειδικότερα ότι, βάσει του άρθρου 70, παράγραφος 2, του Υπαλληλικού Κώδικα, υπάλληλος ο οποίος κακώς έχει καταταγεί σε συγκεκριμένο βαθμό πρέπει να αναμείνει τη συμπλήρωση οκταετίας από του διορισμού του για να αποκτήσει δυνατότητα μετατάξεως σε θέση κλάδου ανώτερης κατηγορίας.

56 Εξάλλου, απαντώντας σε ερώτηση που έθεσε το Δικαστήριο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Ελληνική Δημοκρατία επιβεβαίωσε ότι, κατά το γράμμα του άρθρου 70, παράγραφος 1, του Υπαλληλικού Κώδικα, τα άτομα των οποίων δεν έγινε ορθή κατάταξη κατά τον διορισμό τους στο Δημόσιο μπορούν να ζητήσουν μετάταξη μόνον εφόσον ελευθερωθεί θέση ανώτερης κατηγορίας εντός του ίδιου υπουργείου ή του ίδιου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου.

57 Όσον αφορά τα ζητήματα αυτά, η Ελληνική Δημοκρατία δήλωσε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι «δεσμεύ[εται] να εξετάσει όλες τις αιτήσεις μετατάξεως δίνοντας την καλύτερη δυνατή λύση» και ότι θα καταβάλλει διαρκείς προσπάθειες για τη μετάταξη των ατόμων που θα έπρεπε να έχουν μεταταγεί σε θέσεις ανώτερης κατηγορίας βάσει του κοινοτικού δικαίου. Όσον αφορά την κατ' άρθρο 70, παράγραφος 2, του Υπαλληλικού Κώδικα οκταετή περίοδο αναμονής, η διάταξη αυτή δεν αφορά τα άτομα τα οποία εξαιτίας σφάλματος της διοικήσεως δεν κατετάγησαν κατά τον διορισμό τους στον βαθμό στον οποίο μπορούσαν να καταταγούν. Επίσης, η Ελληνική Δημοκρατία επισήμανε ότι προτίθεται να τακτοποιήσει, με αναδρομική ισχύ, την κατάσταση των ατόμων που δεν διορίστηκαν με τον βαθμό στον οποίο θα έπρεπε να έχουν διορισθεί λόγω της εκπρόθεσμης μεταφοράς της οδηγίας 89/48 στην εσωτερική έννομη τάξη.

58 Πρέπει να υπομνησθεί ότι οι διατάξεις μιας οδηγίας πρέπει να τίθενται σε εφαρμογή με αναμφισβήτητη δεσμευτική ισχύ, με την απαιτούμενη εξειδίκευση, ακρίβεια και σαφήνεια προκειμένου να πληρούται η επιταγή της ασφάλειας δικαίου. Δεν αρκούν προς τούτο απλές δηλώσεις, όπως αυτές στις οποίες προέβη η Ελληνική Δημοκρατία κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι οποίες συντηρούν κατάσταση αβεβαιότητας για τους ενδιαφερομένους όσον αφορά την έκταση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων τους σε τομέα που διέπεται από το κοινοτικό δίκαιο (βλ., σχετικώς, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 24ης Μαρτίου 1994, C-80/92, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1994, σ. I-1019, σκέψη 20, της 26ης Οκτωβρίου 1995, C-151/94, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, Συλλογή 1995, σ. I-3685, σκέψη 18, και της 27ης Φεβρουαρίου 2003, C-415/01, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 2003, σ. I-2081, σκέψη 21).

59 Διαπιστώνεται, συνεπώς, ότι η πέμπτη αιτίαση της Επιτροπής είναι βάσιμη καθόσον αντλείται από το ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν επιτρέπει, στον δημόσιο τομέα, τη μετάταξη σε θέσεις κλάδου ανώτερης κατηγορίας ατόμων που διορίστηκαν με βαθμό χαμηλότερο από αυτόν με τον οποίο θα μπορούσαν να έχουν διορισθεί αν τα διπλώματά τους είχαν αναγνωρισθεί από την αρμόδια αρχή σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 89/48.

Επί της έκτης αιτιάσεως, η οποία αφορά τους όρους εγγραφής στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος

60 Με το αίτημα που διατύπωσε με το δικόγραφο της προσφυγής της, τέταρτη περίπτωση, η Επιτροπή προέβαλε και έκτη αιτίαση, η οποία αφορά τους όρους εγγραφής στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (στο εξής: ΤΕΕ).

61 Στην Ελλάδα, το επάγγελμα του μηχανικού είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο και μπορεί να ασκείται μόνον από τα μέλη του ΤΕΕ. Το ΤΕΕ είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ευρισκόμενο υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, το οποίο ιδρύθηκε με το προεδρικό διάταγμα της 27ης Νοεμβρίου/14ης Δεκεμβρίου 1926, περί κωδικοποιήσεως των περί συστάσεως του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος κειμένων διατάξεων (ΦΕΚ Α' 430), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 1486/1984 (ΦΕΚ Α' 161) και το προεδρικό διάταγμα 512/1991, της 30ής Νοεμβρίου/12ης Δεκεμβρίου 1991 (ΦΕΚ Α' 190).

62 Το άρθρο 4, παράγραφος 3, του νόμου 1486/1984 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι το ΤΕΕ διενεργεί τις εξετάσεις, χορηγεί τις άδειες ασκήσεως του επαγγέλματος του μηχανικού σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και τηρεί τα μητρώα των μηχανικών.

63 Με την κοινή υπουργική απόφαση ΕΔ 5/4/3399 της 14ης Σεπτεμβρίου 1984 (ΦΕΚ Β' 713) του Υπουργού Δημοσίων Έργων και του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθορίστηκε η διαδικασία χορηγήσεως, από το ΤΕΕ, της άδειας ασκήσεως του επαγγέλματος του μηχανικού. Το άρθρο μόνο, παράγραφοι 1 και 2, αυτής της κοινής υπουργικής αποφάσεως προβλέπει τα εξής:

«1. Η άδεια άσκησης επαγγέλματος στους διπλωματούχους μηχανικούς των ανωτάτων σχολών του εσωτερικού, καθώς και στους διπλωματούχους μηχανικούς ισοτίμων ανωτάτων σχολών του εξωτερικού, χορηγείται από το ΤΕΕ ύστερα από προφορικές εξετάσεις.

2. Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να υποβάλλουν στο ΤΕΕ τα ακόλουθα δικαιολογητικά:

[...]

δ) Βεβαίωση ισοτιμίας προσκομιζομένου διπλώματος από το Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνωρίσεως Τίτλων Σπουδών της Αλλοδαπής [στο εξής: ΔΙΚΑΤΣΑ] (για τους διπλωματούχους του εξωτερικού).

[...]

Επιχειρήματα των διαδίκων

64 Κατά την Επιτροπή, το ΤΕΕ, για να εγγράψει στο μητρώο του τους μηχανικούς που έχουν αποκτήσει τα επαγγελματικά προσόντα τους σε άλλο κράτος μέλος και είναι κάτοχοι διπλώματος κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, απαιτεί, αφενός, την επιτυχή συμμετοχή σε εξετάσεις και, αφετέρου, την προσκόμιση βεβαιώσεως ακαδημαϊκής ισοτιμίας του διπλώματος αυτού, η οποία χορηγείται από το ΔΙΚΑΤΣΑ. Η Επιτροπή επικαλείται συναφώς το γράμμα της κοινής υπουργικής αποφάσεως ΕΔ 5/4/3399 και παραπέμπει στις καταγγελίες περί του ότι δεν έχει δοθεί συνέχεια σε δεκάδες αιτήσεις εγγραφής στο ΤΕΕ.

65 Κατά την Επιτροπή, οι απαιτήσεις αυτές αντιβαίνουν στο άρθρο 7, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/48, δεδομένου ότι, κατά τη διάταξη αυτή, ενώσεις ή επαγγελματικές οργανώσεις μπορούν να εξαρτούν την απόκτηση της ιδιότητας του μέλους από την ύπαρξη ορισμένων προσόντων μόνον υπό τους όρους που προβλέπει η οδηγία αυτή, ιδίως δε τα άρθρα της 3 και 4.

66 Η Ελληνική Δημοκρατία δέχεται ρητώς ότι το ΤΕΕ δεν μπορεί να εξαρτά την εγγραφή στο μητρώο του των μηχανικών που είναι κάτοχοι διπλώματος κατά την έννοια της οδηγίας 89/48 από την επιτυχή συμμετοχή σε εξετάσεις ή από την προσκόμιση βεβαιώσεως την οποία χορηγεί το ΔΙΚΑΤΣΑ. Εφόσον το ΣΑΕΙΤΤΕ, το οποίο είναι αποκλειστικά αρμόδιο προς τούτο, έχει αναγνωρίσει το οικείο δίπλωμα, το ΤΕΕ υποχρεούται να εγγράψει αυτεπαγγέλτως στο μητρώο του τον ενδιαφερόμενο.

67 Αντιθέτως, η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβητεί ότι η αίτηση της Επιτροπής ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Η πρακτική του ΤΕΕ έχει μεταβληθεί κατόπιν της εκδόσεως του ΠΔ 165/2000 και για την εγγραφή των ενδιαφερομένων αρκεί πλέον η αναγνώριση του διπλώματος από το ΣΑΕΙΤΤΕ.

68 Όσον αφορά την κοινή υπουργική απόφαση ΕΔ 5/4/3399, αυτή δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση των κατόχων διπλωμάτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 89/48 και αναγνωρίζονται βάσει του ΠΔ 165/2000. Οι επίμαχες εξετάσεις αφορούν αποκλειστικά τις λοιπές κατηγορίες αιτούντων που επιθυμούν να ασκήσουν το επάγγελμα του μηχανικού στην Ελλάδα. Τα διπλώματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 89/48 αναγνωρίζονται βάσει του ΠΔ 165/2000 και οι κάτοχοί τους δεν χρειάζεται, συνεπώς, να μετάσχουν σε εξετάσεις. Ως εκ τούτου, το γεγονός και μόνον ότι η προκήρυξη

διενέργειας των εξετάσεων δεν αναφέρει ρητώς τους κατόχους των διπλωμάτων αυτών δεν μπορεί να αποτελεί παράβαση της οδηγίας 89/48. Με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Ελληνική Δημοκρατία προσθέτει ότι το ΤΕΕ προτίθεται να τροποποιήσει τις προκηρύξεις διενέργειας των εξετάσεων προς άρση πάσης αμφιβολίας.

69 Όσον αφορά τις καταγγελίες που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή, η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνει ότι κάθε περίπτωση παρουσιάζει ιδιαιτερότητες και αναφέρει, επίσης, έξι ατομικές περιπτώσεις αιτήσεων στις οποίες οι ενέργειες του ΤΕΕ υπήρξαν άμεσες όσον αφορά την εγγραφή των ενδιαφερομένων στο μητρώο του.

70 Η Επιτροπή αντιτείνει ότι το άρθρο μόνο της κοινής υπουργικής απόφασεως ΕΔ 5/4/3399 αναφέρεται γενικά στους «διπλωματούχους μηχανικούς των ανωτάτων σχολών του εσωτερικού, καθώς και στους διπλωματούχους μηχανικούς ισότιμων ανωτάτων σχολών του εξωτερικού», χωρίς να διακρίνει αναλόγως του αν τα επίμαχα διπλώματα έχουν αναγνωρισθεί βάσει του ΠΔ 165/2000 ή όχι. Ακόμη και αν η πρακτική του ΤΕΕ έχει μεταβληθεί, η παρούσα κατάσταση δημιουργεί νομική αβεβαιότητα για τους διακινούμενους εργαζομένους.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

71 Όπως δέχεται η Ελληνική Δημοκρατία και όπως προκύπτει, επίσης, από τη νομολογία, το ΤΕΕ δεν μπορεί να εξαρτά την εγγραφή στο μητρώο του των μηχανικών που είναι κάτοχοι διπλώματος κατά την έννοια της οδηγίας 89/48 από την επιτυχή συμμετοχή σε εξετάσεις ή από την προσκόμιση βεβαιώσεως την οποία χορηγεί το ΔΙΚΑΤΣΑ (βλ., σχετικώς, απόφαση της 14ης Ιουλίου 2005, C-141/04, Πέρος, Συλλογή 2005, σ. I-7163, σκέψεις 35 και 39). Οι απαιτήσεις αυτές αντιβαίνουν στο άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48.

72 Εντούτοις, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή στηρίζει αποκλειστικά τη σχετική αιτίασή της στο άρθρο 7, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής.

73 Όμως, το προαναφερθέν άρθρο 7, παράγραφος 3, έχει εφαρμογή μόνο στα επαγγέλματα που κατοχυρώνονται νομοθετικά στο κράτος μέλος υποδοχής από ένωση ή οργάνωση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48.

74 Διαπιστώνεται, συναφώς, ότι οι επαγγελματικές δραστηριότητες που τελούν υπό την εποπτεία του ΤΕΕ δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 89/48, αλλά στο πεδίο εφαρμογής του πρώτου εδαφίου του άρθρου 1, στοιχείο δ'. Συγκεκριμένα, η πρόσβαση στο επάγγελμα του μηχανικού και η άσκησή του στην Ελλάδα εξαρτώνται, κατά νόμο, άμεσα από την κατοχή διπλώματος.

75 Υπό τις συνθήκες αυτές, η έκτη αιτίαση της Επιτροπής δεν μπορεί να γίνει δεκτή, καθόσον στηρίζεται αποκλειστικώς σε διάταξη της οδηγίας 89/48 που δεν είναι εφαρμοστέα εν προκειμένω. Συνεπώς, η έκτη αιτίαση της Επιτροπής πρέπει να απορριφθεί.

76 Κατόπιν των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία,

- μη αναγνωρίζοντας τα διπλώματα που χορηγήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους κατόπιν σπουδών που πραγματοποιήθηκαν βάσει συμφωνίας δικαιοχρήσεως,

- επιβάλλοντας αντισταθμιστικά μέτρα σε περισσότερες περιπτώσεις από όσες επιτρέπει η οδηγία 89/48,

- αναθέτοντας στο ΣΑΕΙΤΤΕ την αρμοδιότητα να εξετάζει αν το «εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο οποίο πραγματοποιήσε την επαγγελματική του εκπαίδευση ο αιτών, ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» και

κατά πόσον «ο αιτών διαθέτει την απαραίτητη επαγγελματική πείρα, στην περίπτωση που η διάρκεια της εκπαίδευσέως υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος αυτής που απαιτείται στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος» και

– μη επιτρέποντας, στον δημόσιο τομέα, τη μετάταξη σε θέσεις κλάδου ανώτερης κατηγορίας ατόμων που διορίστηκαν με βαθμό μικρότερο από αυτόν με τον οποίο θα μπορούσαν να έχουν διορισθεί αν τα διπλώματά τους είχαν αναγνωρισθεί σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 89/48,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 1, 3, 4, 8 και 10 της οδηγίας 89/48.

Επί των δικαστικών εξόδων

77 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί να κατανείμει τα δικαστικά έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Επίσης, κατά το άρθρο 69, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο παραιτούμενος διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του αντιδίκου. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να καταδικασθεί στα δύο τρίτα των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή, κατά τα λοιπά δε κάθε διάδικος φέρει τα έξοδά του.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία,

– μη αναγνωρίζοντας τα διπλώματα που χορηγήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους κατόπιν σπουδών που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο συμφωνίας, βάσει της οποίας σπουδές που πραγματοποιούνται σε ιδιωτικό ίδρυμα στην Ελλάδα επικυρώνονται από τις εν λόγω αρχές,

– επιβάλλοντας αντισταθμιστικά μέτρα σε περισσότερες περιπτώσεις από όσες επιτρέπει η οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσέως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2001,

– αναθέτοντας στο Συμβούλιο Αναγνωρίσεως Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης την αρμοδιότητα να εξετάζει αν το «εκπαιδευτικό ίδρυμα, στο οποίο πραγματοποιήσε την επαγγελματική του εκπαίδευση ο αιτών, ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» και κατά πόσον «ο αιτών διαθέτει την απαραίτητη επαγγελματική πείρα, στην περίπτωση που η διάρκεια της εκπαίδευσέως υπολείπεται κατά ένα τουλάχιστον έτος αυτής που απαιτείται στην Ελλάδα για την άσκηση του ίδιου επαγγέλματος» και

– μη επιτρέποντας, στον δημόσιο τομέα, τη μετάταξη σε θέσεις κλάδου ανώτερης κατηγορίας ατόμων που διορίστηκαν με βαθμό χαμηλότερο από αυτόν με τον οποίο θα μπορούσαν να έχουν διορισθεί αν τα διπλώματά τους είχαν αναγνωρισθεί σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 89/48, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 1, 3, 4, 8 και 10 της οδηγίας 89/48, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19.

2) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.

3) Η Ελληνική Δημοκρατία φέρει τα έξοδά της, καθώς και τα δύο τρίτα των εξόδων της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

4) **Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων φέρει το ένα τρίτο των εξόδων της.**

(υπογραφές)

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.